

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VIII (набирає чинності з 01.01.2020 р., крім п. 2 розділу II, який набрав чинності з 24.04.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 19.09.2019).

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (у редакції від 27.06.2019 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.09.2019).

3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII (у редакції від 31.08.2018 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 21.05.2019).

4. Боровик А. В. Кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією: проблемні питання поняття та класифікації. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2019. Серія Право. Вип. 56. Т. 2. С. 60–65.

5. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2019-2023 роки : проект Постанови Кабінету Міністрів України (станом на 17 липня 2019 року). URL: https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/TSPPR_-Proekt_-Derzhavna-prohrama-z-realizatsii-AS.pdf (дата звернення: 20.09.2019).

Симоненко Н. О.,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ УЧИНЕННЯ ДІЯННЯ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ. 153 КК УКРАЇНИ

Законом України від 06.12.2017 № 2227-VIII оновлено зміст ст. 153 «Сексуальне насильство», яким вважається вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, вчинене без добровільної згоди потерпілої особи.

Відповідно закріплено оновлений підхід до злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, запроваджуючи концепцію «добровільної згоди» та факт «проникнення», як розмежування між зґвалтуванням та іншими формами сексуального насильства.

Об'єктивні та суб'єктивні ознаки сексуального насильства збігаються з такими ж ознаками зґвалтування. Відмінність сексуального насильства від зґвалтування полягає у характері насильницьких дій сексуального характеру, які не пов'язані із будь-яким проникненням в тіло іншої особи, наприклад,

стимулювання статевих органів потерпілої особи. Такий законодавчий підхід, що означає диференціацію кримінальної відповідальності за різні акти сексуального характеру, узгоджується з ч. 1 ст. 36 Стамбульської конвенції.

Відповідно, звалтуванням визнається вчинення дій сексуального характеру, пов'язаними з вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, які, означаючи проникнення в один із трьох природних отворів потерпілої особи і, відповідно, порушуючи її тілесну недоторканність, від яких суб'єкт злочину отримує статеве задоволення.

Мельник М.І. та Хавронюк М.І. в науково-практичному коментарі до Кримінального кодексу досить змістовно розкрили, які форми і способи сексуального насильства доцільно віднести до сексуального насильства, яке не пов'язане із проникненням в тіло іншої особи. Наприклад, це може бути насильницька стимуляція статевих органів іншої особи. Так само, незалежно від того, потерпілий чоловік чи жінка. Також це може бути сім'євприскування на зовнішні геніталії жінки (навіть із наступним заплідненням, якщо це не поєднується з проникненням статевого члена чоловіка у піхву жінки); тертя по зовнішніх геніталіях жінки язиком, руками, статевим членом, штучним фалосом чи іншим предметом (за умови, що органи насильника чи предмети навколишнього світу не вводять в піхву, рот чи анальний отвір потерпілої особи); мацання геніталій руками; анілінгус – оральна стимуляція входу в анальний отвір; вестибулярний коїтус – притуляння чоловічого статевого члена до входу у піхву жінки; введення статевого органу чоловіка між молочними залозами жінки, міжстегновий коїтус [3, с. 471–472].

Зазначений законодавчий підхід до визначення сексуального насильства, також, бере до уваги позицію ЄСПЛ, яка полягає в тому, що для кваліфікації даного злочину дуже важливим елементом об'єктивної сторони є встановлення відсутності згоди потерпілої особи.

Таким чином, Україна приєдналася до країн, де диспозиція звалтування як злочину пов'язана з концепцією добровільної згоди. Аналогічне законодавство діє в окремих штатах США, в Австралії, Англії, Іспанії, Швеції. Саме таку концепцію передбачають документи ООН.

Поняття добровільної згоди розкривається в примітці до ст. 152 КК України. Згода вважається добровільною, якщо вона є результатом вільного волевиявлення особи, з урахуванням супутніх обставин.

Тобто, якщо потерпіла особа не сказала чітко «так» або просто промовчала перед статевими зносинами, то це слід трактувати як незгоду. Мається на увазі, що мовчання та бездіяльність тепер офіційно не будуть вважатися знаком добровільної згоди.

Також, коли можна вважати, що було відсутнє вільне волевиявлення особи:

– особа не досягла 14 років, навіть за наявності згоди, будь-який сексуальний контакт вважатиметься сексуальним насильством, відповідно кримінальна відповідальність настає за ч. 4 ст. 153 КК;

– особа перебувала в підпорядкованому чи залежному (фізичному, економічному, психологічному) стані, що не дає їй можливості вільно висловити свою згоду на статеві зносини;

– щодо потерпілої особи систематично вчинялося домашнє насильство з боку кривдника, унаслідок чого вона не могла вільно висловити свою згоду на статеві зносини;

– особа перебувала в безпорадному стані та не могла вільно висловити свою згоду на статеві зносини. Це стосується людей похилого віку, осіб з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку і т.д.

Застосування фізичного насильства, погрози його застосування, а також використання безпорадного стану, також, вказують на відсутність добровільної згоди потерпілої особи на сексуальне насильство як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони даного виду злочину.

Ще одне важливе нововведення полягає в тому, що потерпіла особа не зобов'язана в процесі судового розслідування доводити, що вона намагалася чинити опір сексуальному насильству. Адже примусити особу до тих чи інших сексуальних дій можна за допомогою шантажу, погроз матеріального характеру, маніпуляцій матеріальною чи іншою залежністю щодо жертви.

На закінчення необхідно зазначити, що розглянута проблема визначення меж об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 153 КК України, є досить актуальною і складною, існує необхідність активізації вищої судової інстанції з метою дачі певних роз'яснень з питань, які на сьогодні є нагальними.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341–III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 6 груд. 2017 р. № 2227-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 10-те вид., переробл. та допов. Київ, 2018. С. 1360.